K
KULTUR
&NÖJE
06-7848453
otkultur@ot.fi

Susanne Marins, Erik Kiviniemi och Mats Holmqvist i Wasa Teaters uppsättning av "Heiman". FOTO: FRANK A. UNGER

Heiman fjättrar oss i vår identitet

RECENSION. Bra teater, en bra teaterpjäs, gestaltar och berättar långt mycket mera än vad som ryms i replikerna, skriover ÖT:s recensent om pjäsen Heiman.

VASA. En mycket stark strömning i vår närtida svenska litteratur är att genom episkt berättande återge minnen, händelser och upplevda relationer som förklaring till och förståelse av den egna identiteten och det egna känslolivet. Vi har Susanna Alakoski och vi har Karl Ove Knausgård och många fler. Men nu har vi också Ann-Luise Bertell. Med sin bok, och nu pjäsen med samma namn, Heiman, fjättrar hon oss i vår österbottniska identitet.

Minnet och minnenas brunn kan vara ett försåtligt minfält. Kan vi lita på att det vi minns är sant eller på att det vi fått oss återberättat är sant. Ann-Luise Bertellsäger i programbladet att intrigen i Heiman ligger så långt tillbaka i tiden att ingen längre vet vad som är sant eller vad som är uppdiktat. Där ansluter hon sig till den svenske författare Torgny Lindgren som säger: "Det är inte alls säkert att vi har några minnen. Vi tycks ha ett behov av historia. Vi har ett behov av historia och berättelser och därför har vi uppfunnit minnet".

I SIN uppmärksammade roman Heiman gör Ann-Luise Bertell egentligen grundarbetet för den kommande teaterpjäsen Heiman. Hon är själv också inne på den här tanken i pjäsens programblad. "Jag ville ta reda på mera", skriver hon.

Hon behövde sin egen roman Heiman för att kunna förtäta och gestalta den i sin pjäs. Det är ovanligt att författare själva dramatiserar sina romaner för scenen. Men det har Ann-Luise Bertell nu gjort. Resultatet är en mycket stark pjäs om en by, ett hemman och en släkt.

Jonas Bergqvist och Erik Kiviniemi i Wasa Teaters uppsättning av "Heiman". FOTO: FRANK A. UNGER

Det som Ann-Luise Bertell framför allt lyckas med i sin dramatisering och regi är gestaltningen på scenen av livsödena, av lycka, olycka, trauma, kärlek, svek, agg, livslögner, krig och fred, ja av allt det mänskliga som ryms i en liten österbottnisk by. Bra teater, en bra teaterpjäs, gestaltar och berättar långt mycket mera än vad som ryms i replikerna. Mimik, kroppsspråk, dramaturgi; hela scenbilden tar vid och berättar mera när repliken är fälld. En sådan pjäs i framkant är Ann-Luise Bertells Heiman.

FÖR ATT vara en dramatisering av så pass omfattande roman är det en förhållandevis liten ensemble som genomför Heiman, elva skådespelare. Flera av dem gör flera roller. Rollprestationerna är väldigt jämna. Det är en mycket samspelt ensemble som står på scenen och det i sin tur förutsätter en medveten regi. Men naturligtvis tar Erik Kiviniemi som Elof och Mats Holmqvist som Viktor plats i pjäsen.

Det är lika förväntat som oundvikligt när det gäller dessa båda. Men, som sagt, regin lyfter hela ensemblen och en given plats i pjäsen tar också Susanne Marins som Eriks hustru Olga, Lina Ekblad som Viktors plågade hustru, Anders Hassel som Viktors plågade son, Jonas Bergqvist som Ruben och John, Markus Lytts som Ivar, Elofs lillebror Ivar. Egentligen tillför det inte helheten någonting att återge och botanisera i rollprestationerna; låt mig bara konstatera att det är en helhet som håller mycket hög nivå. Kanske inte som Wasa Teaters egen slogan utlovar, "Lokala upplevelser i världsklass", men närapå och definitivt inom räckhåll om det fortsätter så här.

MUSIKEN, MUSIKEN, musiken. Charlotta Kerbs tar nu definitivt plats även som kompositör av teatermusik. Sedan tidigare är hon känd från jazz, rnb, med flera genrer både som sångerska och kompositör. I pjäsen skapar hon fantastiska ljudbilder som ibland ligger som en förklarande botten till det som sker på scenen och ibland förklarande sticker upp med en sakral eller folklig grundton. Bröllop och begravning. Men, det unika med Kerbs musik är att den följer och breddar och till och med musikaliskt replikerar pjäsens innehåll. Harmonier och disharmonier, som jag avstår från att försöka tolka eller ännu mindre förklara, ger en förtätad upplevelse. Det är helt enkelt så att den här pjäsen kräver den här musiken.

HEIMAN

Text och regi av Ann-Luise Bertell
Premär 17 september 2022 på Wasa Teater
I rollerna Johan Aspelin, Jonas Bergqvist, Lina Ekblad, Markus Lytts, Tove Qvickström och Maria Udd. Gästande skådespelare Anders Hassel, Mats Holmqvist, Erik Kiviniemi, Susanne Marins och Kristian Nordblad.
Dramaturg Erik Kiviniemi
Scenografi Peter Ahlqvist
Kostym Heidi Wikar
Musik Charlotta Kerbs, musikinspelning och mixning Stefan Backas, fiol Erik Nygård, ljudteknik Dennis Lindén, koreografi Karoliina Lahdenperä, mask Fia Derghokasian, ljus Kristoffer Svenn.
Speltid inklusive paus ca 2 h 45 min.

Heidi Wikars kostymdesign är som alltid genomtänkt och inspirerande. Karoliina Lahndenperä lyckas fantastiskt med sin koreografi. Den är egenartad och förstärker. Ljud, mask, ljus och koreografi bildar tillsammans med Peter Ahlqvists scenografi, tillåt mig ge den namnet "det sluttande planet" bakgrunden till en berörande slutscen där den stolte fadern Elof firar dotterns studentexamen efter att först ha tvingat sonen bli kvar på hemmanet. Där står de alla upprymda och glada medan de klamrar sig fast på det sluttande planet och ser dottern (Ann-Luise själv?) ta sina första staplande steg mot en ny värld och en egen klassresa.

Tillåt mig anbefalla folkvandring till denna unika pjäs.

Ulf Överfors